

ДЕРЖАВА ТА ПРАВО

УДК 328.185 (477)

*Блиствів Т.І., завідувач Секретаріату Комітету
Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони
Колесник В.Т., заступник Керівника Головного департаменту з питань
національної безпеки та оборони Адміністрації Президента України
Пригунов П.Я., кандидат психологічних наук, заступник Керівника управління
реформування правоохоронних органів та органів юстиції
Адміністрації Президента України
Карпова К.В., кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління безпекою,
правоохоронної та антикорупційної діяльності
ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ ФУНКЦІЇ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Анотація. У статті досліджується проблема законодавчого визначення та закріплення національної безпеки України, як на сучасному етапі становлення держави, так і з врахуванням її розвитку. На підставі здійснених досліджень запропоновано авторський підхід до законодавчого закріплення визначення національної безпеки України, шляхів її забезпечення. Авторами вперше пропонується розгляд законопроекту «Про національну безпеку України» як конституціонального (базового), який не тільки визначає організаційно-правові засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів від зовнішніх, внутрішніх та геополітичних загроз, гарантування в Україні безпеки особи, суспільства, держави та державного управління з метою забезпечення нової якості соціального, гуманітарного, економічного та духовного розвитку народу України і самої України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, а й формує сучасну методологію та теорію національної безпеки України, визначає шляхи її забезпечення.

Ключові слова: національна безпека України, національні інтереси, загрози національним інтересам, політика національної безпеки України, державне управління як система забезпечення національної безпеки України, сфери державного управління.

Постановка проблеми. В сучасних умовах, у яких здійснюється становлення України як незалежної, демократичної, суверенної країни, виникає нагальна потреба до переосмислення підходів щодо організації національної безпеки України та системи її забезпечення.

Копіювання досвіду РФ протягом двадцяти п'яти років призвело до того, що діюча організаційно-правова база та суб'єкти забезпечення національної безпеки України не спроможні виконувати свої функції та завдання по захисту України від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Завдання з реформування України вимагають від українського народу та керівництва країни рішучих дій щодо визначення національних інтересів держави, шляхів їх досягнення та забезпечення національної безпеки, як головної умови існування та розвитку України.

Діючий Закон України «Про основи національної безпеки України», прийнятий 19 червня 2003 року, морально є застарілим і не відповідає реаліям сьогодення, тим умовам, у яких знаходиться Україна та її національна безпека. Так визначення національної безпеки України складається з 120 слів і не відповідає сучасній методології та викликам [1]. Сам зміст Закону, його методологія не дають змоги забезпечувати національну безпеку України не тільки в умовах сьогодення, а й у подальшому шляху розвитку держави.

В Україні активно розвиваються нові наукові галузі, дослідження в яких охоплює методологію багатьох наук. До цих наукових галузей варто віднести державне управління й національну безпеку. І якщо в державному управлінні визначена своя теоретична та методологічна база досліджень, то в національній безпеці тільки йде її формування й пошук. Розглядаючи національну безпеку як окрему наукову галузь ми повинні зрозуміти, що вона охоплює методологію всіх наукових галузей і є комплексною наукою.

Сучасний стан, у якому опинилася наша держава, свідчить про те, що переосмислення підходів до розуміння національної безпеки є нагальною потребою українського суспільства і часу чекати поки буде розроблено досконале наукове обґрунтування немає [5].

Вітчизняна наукова думка сьогодні не в змозі забезпечити потреби суб'єктів законотворчої діяльності щодо інноваційних підходів до розуміння національної безпеки та шляхів її забезпечення [6].

Метою статті є визначення нових поглядів на методологію національної безпеки і, на підставі цього, формування пропозицій щодо забезпечення національної безпеки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У розвиток теорії й методології національної безпеки, її законодавчого закріплення та визначення внесли значний вклад відомі українські вчені в цій галузі: В. Абрамов, В. Богданович, О. Власюк, В. Горбулін, М. Єрмошенко, О. Кириченко, Т. Ковальчук, Ю. Ковбасюк, В. Крутов, В. Липкан, Д. Прейгер, А. Семенченко, Г. Ситник, А. Сухоруков, М. Шевченко та ін. [2]. Кожний з них намагався адаптувати загальнонаукові й специфічні методологічні підходи до вивчення проблем національної безпеки України. Завдяки їхнім науковим працям національна безпека виділена в окрему наукову галузь. Однак, незважаючи на це, своєї методології вона поки не має й тому використовує методологічні підходи в різних галузях наук, не сформовано й сучасної теорії національної безпеки [3].

В подальшому, при вирішенні наукових проблем, які стосуються національної безпеки, в основному використовується методологія наукових досліджень державної та військової безпеки, що знаходить своє відображення у законодавчому її закріпленні [4].

Виклад основного матеріалу. Аналіз діючої Конституції України [7] свідчить, що питання національної безпеки та її забезпечення потребують негайного вдосконалення та уточнення. Так відповідно до п. 17 ст. 92 Конституції України визначено, що виключно законами України визначаються... основи національної безпеки. Згідно з п. 1 ст. 106, визначає, що Президент України забезпечує... національну безпеку. Статтею 107 визначено, що Рада національної безпеки та оборони України є координаційним органом з питань національної безпеки і оборони при Президентові України. Відповідно до п. 7 ст. 116 Кабінет Міністрів України здійснює заходи щодо забезпечення... національної безпеки. У статті 16 визначено, що обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки, а у ст. 17 вказано, що забезпечення економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу, забезпечення державної безпеки (анакронізм, ця функція була притаманна КДБ СРСР і пов'язана зі здійсненням тиску з боку влади), і захист державного кордону України покладається на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави...

Разом з тим, в Конституції України відсутнє визначення національної безпеки, не закріплено хто відповідає перед народом України за національну безпеку держави, як вона формується та забезпечується. Не зрозуміло також, що таке основи національної безпеки і яким чином на законодавчому рівні закріплюється безпосередньо національна безпека України та законодавчо

визначаються шляхи її забезпечення. Так сталося, що за двадцять п'ять років незалежності ми маємо тільки основи національної безпеки, організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю тощо. Основи і тільки основи... А де ж безпосередньо національна безпека України?

Слід відзначити, що у Конституції України передбачені такі функції держави: охорона, оборона, захист, які, на наш погляд, притаманні національній безпеці і є одночасно функціями та засобами її забезпечення.

За часи нашої незалежності ми мали одинадцять Стратегій національної безпеки, які затверджувалися Президентами України і не мали жодного звіту про їх виконання, бо Конституцією України та іншими законами не визначені механізми персональної відповідальності як за стан національної безпеки України, так і за ефективність забезпечення її суб'єктами.

На підставі проведених досліджень ми пропонуємо розглянути та законодавчо визначити національну безпеку України як систему забезпечення державного управління країною, з метою створення умов здатності системи державного управління країни забезпечити високий рівень життєдіяльності нації та визначити її конкурентні спроможності у взаємовідносинах з зовнішнім світом для надійного існування та прогресивного розвитку [8].

Основа національної безпеки України – це національний інтерес, який є сукупністю внутрішніх та зовнішніх потреб держави в забезпеченні захищеності та прогресивного розвитку особистості, суспільства та держави [9].

Носієм національних інтересів держави – є український народ.

Стан безпеки нації унеможливує принесення в жертву національних інтересів, а саме об'єктивних потреб нації як внутрішнє цілого соціального утворення в єдності всіх його властивостей.

Основні характеристики національної безпеки держави:

- рівень безробіття;
- рівень росту споживчих цін;
- рівень державного внутрішнього та зовнішнього боргу у відсотковому співвідношенні до валового внутрішнього продукту;
- рівень забезпеченості ресурсами: освіти, охорони здоров'я, культури, науки в відсотковому співвідношенні до валового внутрішнього продукту [10];
- рівень забезпеченості кадровим потенціалом у всіх сферах народного господарства та у сфері державного управління.

Ми вважаємо, що необхідне законодавче закріплення права України на використання та застосування превентивних заходів щодо захисту своїх національних інтересів.

З нашої точки зору, національна безпека України повинна розглядатися як процес, а система забезпечення національної безпеки, як забезпечення цього процесу. Таким чином, національна безпека визначається не як стан, а як динамічна складова розвитку держави. Інтереси або мета, які потрібно досягнути на шляху розвитку, розглядається як стала величина, а загрози є динамічними та змінюються в залежності від шляху вибору досягнення інтересів.

Авторами були визначені три групи національних інтересів, до яких слід віднести: зовнішні, внутрішні та геополітичні інтереси. Досягнення цих інтересів має стратегічний, довгостроковий характер.

Виходячи з довгострокових національних інтересів, ми визначаємо джерела загроз та потенційні загрози їх досягненню.

Джерелами загроз національній безпеці України є: особа, група осіб, терористичні угруповання різних форм, організовані злочинні угруповання, держава, групи держав, їх військові блоки або союзи, трансконтинентальні корпорації, які діють всу переч національним інтересам держави [11].

Загрози геополітичним інтересам України:

- неконтрольовані міжнародні переливи капіталу, міжнародна фінансова спекуляція;
- нерівні економічно-фінансові умови, які призводять до поступок в національних інтересах в процесі перемовин з зовнішніми суб'єктами глобалізованого світу;

- ризик залежності або ізоляції від розвинутих країн;
- небезпека втрати національної, національно-культурної ідентифікації;
- інтернаціоналізація організованої злочинності.

Загрози внутрішнім національним інтересам України:

- підміна інтересів народу та держави корпоративними інтересами політичних та економічних еліт;
- можливість еволюції демократичних інституцій влади в авторитаризм і диктатуру;
- ймовірність антидемократичного зверхнього анонімного механізму формування внутрішньої та зовнішньої політики держави;
- ставка на насилля та адміністративно-командну систему державного управління;
- розпалювання соціально-політичного протистояння між різними верствами суспільства;
- обмеження незалежності засобів масової інформації та підпорядкування їх правлячій еліті;
- соціально несправедливі реформи, які призводять до розшарування суспільства на бідних та багатих, створюють умови соціальної напруженості в суспільстві;
- слабка захищеність національної фінансової системи, збереження умов для корупції та криміналізації господарсько-фінансової діяльності.

Загрози зовнішнім національним інтересам України:

- зовнішні загрози національній безпеці держави;
- економічні, фінансові, інформаційні, соціальні, культурні, духовні, екологічні та інші види експансії та агресії;
- військові протистояння та конфлікти.

Розуміючи інтереси та враховуючи потенційні загрози досягненню національних інтересів, ми визначаємо мету політики національної безпеки України, яка полягає у забезпеченні національної безпеки держави через конкурентну спроможність, надійне існування та прогресивний розвиток.

Сама ж політика національної безпеки держави визначається як діяльність держави, політичних та громадських організацій, особистості по захисту та просуванню національних інтересів держави.

Ми вважаємо за необхідне визначити обов'язковість розробки та впровадження на законодавчому рівні концептуальної та нормативно-правової бази забезпечення національної безпеки, у якій передбачити: Концепцію національної безпеки, Доктрину та Стратегію національної безпеки.

Концепція національної безпеки, як інститут, включає основні загрози, небезпеки і заходи щодо їх запобігання. Концепція національної безпеки визначає шляхи реалізації Закону про національну безпеку, основні засади державної політики у сфері національної безпеки України на довгостроковий термін.

Концепція – це довгостроковий документ, що розробляється за участю вищих органів влади із застосуванням провідних науково-дослідних установ країни на тривалу перспективу, який включає ряд основних напрямів: державно-правовий, політичний, соціальний, економічний, фінансовий, зовнішньо-політичний, оборонний, інформаційний, екологічний. Концепція національної безпеки України затверджується Верховною Радою України за поданням Президента України.

Доктрина національної безпеки – це довгостроковий документ, який розробляється на підставі концепції національної безпеки, складається з основоположних доктринальних документів (військових, економічних, екологічних та ін.). Міністерства і відомства розробляють її за участю комітетів і комісій парламенту, науково-дослідних установ, при координуючій ролі РНБО.

На основі доктрини національної безпеки визначається стратегія національної безпеки. Стратегія національної безпеки – лінія поведінки інституцій держави, що відповідає за методологічні питання: як, якими силами і засобами вирішувати питання забезпечення безпеки національним інтересам в осяжному майбутньому.

Стратегія виходить не з адаптації держави до існуючих умов, а з цільової моделі її перспек-

тивного розвитку, яка спирається на динамічну систему індикативних показників прогресивного розвитку.

Плани, накази, директиви, розпорядження та інші нормативно-правові акти, а так само більш конкретні документи, які становлять програми дій суб'єктів забезпечення національної безпеки, розроблюються на підставі доктрини та стратегії національної безпеки України і мають різні строки виконання: довгострокові, короткострокові, оперативні.

На наш погляд, об'єктами національної безпеки України є:

- особистість (людина і громадянин) – її конституційні права, свободи та гарантії свобод, її особиста безпека;
- суспільство – його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище, природні ресурси, права та умови для вільного розвитку;
- держава – її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність;
- державне управління, управління вибором шляхів та засобів захисту національних інтересів.

Суб'єктами національної безпеки України ми визначаємо:

- систему державного управління (держава, інституції державної влади та управління);
- суспільство, політичні партії, об'єднання громадян;
- особистість (людина і громадянин).

Основними функціями національної безпеки України, на наш погляд, є:

- захист – гарантія безпеки об'єктам національної безпеки, цілеспрямована діяльність державних інституцій по забезпеченню цієї гарантії;
- охорона – комплекс дій, цілеспрямована діяльність суб'єктів забезпечення національної безпеки по недопущенню протиправних впливів на об'єкти національної безпеки;
- оборона – система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технологічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту.

Засобами забезпечення національної безпеки України виступають:

1. Державне управління – шляхом:

- прогнозування (попереджувальним виявленням та ідентифікацією) потенційних загроз та небезпек національним інтересам України шляхом організації та забезпечення функціонування когнітивного інформаційно-аналітичного центру;
- реалізації геополітики, внутрішньої та зовнішньої політики, спрямованої на узгодження на компромісних засадах національних інтересів і небезпек, загроз національним інтересам держави;
- розробки та виконання державних програм з трансформації та реформування системи державного управління в усіх сферах з метою досягнення національних інтересів та укріплення національної безпеки України;
- забезпечення сфер державного управління висококваліфікованими кадрами, проведення прогресивної кадрової політики держави.

2. Громадяни:

- участю у виборних процесах в усі гілки виконавчої та законодавчої влади, референдуми та інші форми безпосередньої демократії;
- участю в економічній розбудові держави;
- набуттям освіти та високого професійного рівня у вибраній галузі суспільного життя;
- збереженням національної культури та національної самовизначеності;
- патріотизмом.

Слід зазначити, що інституції національної безпеки, які утворюють систему її забезпечення, зобов'язані безперервно функціонувати та розвиватися, вдосконалювати свою діяльність, а заходи, націлені на укріплення національної безпеки, повинні розроблятися та використовуватися відповідно до принципів демократичного контролю.

За логікою, після визначення національної безпеки, законодавчо треба визначити систему

забезпечення національної безпеки України, її розвиток та удосконалення. Ми вважаємо, що державне управління повинно розглядатися як система забезпечення національної безпеки України.

Система забезпечення національної безпеки України – сукупність органів законодавчої, виконавчої та судової влади, державних та інших інституцій і об'єднань громадян, а також сукупність законодавчих актів, регламентуючих відносини у сфері захисту національних інтересів України від геополітичних, зовнішніх та внутрішніх загроз.

Система забезпечення національної безпеки України – це механізм взаємодії її складових частин, заснованих на національних інтересах та цінностях українського суспільства, спрямованих для забезпечення реалізації стратегічних завдань держави, визначених політикою національної безпеки.

Система забезпечення національної безпеки України базується на інституціональній основі, з чітко визначеною правовою базою, висококваліфікованим персоналом, функціонуючим відповідно до діючого законодавства для досягнення національних інтересів.

Розвиток та удосконалення системи забезпечення національної безпеки України:

Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, судова система та інші державні інституції зобов'язані розвивати систему забезпечення національної безпеки України відповідно до Конституції України та базових законів з національної безпеки.

Відповідно до цього розробляється і Президентом України затверджується Доктрина національної безпеки терміном на строк повноважень Президента України. Стратегія національної безпеки України переглядається та затверджується щорічно.

Концепція, Доктрина та Стратегія національної безпеки України є документами, обов'язковими для виконання, і основою для розробки конкретних програм за складовими державної політики національної безпеки.

Президент України затверджує індикатори та показники оцінки стану національної безпеки України, її складових та критерії оцінки діяльності кожного з державних суб'єктів забезпечення національної безпеки. На підставі затверджених індикаторів та показників у кожній сфері державного управління, з урахуванням ситуації, що складається, чи може скластися, Президентом України визначаються пріоритетні напрями забезпечення національної безпеки.

Президент України щорічно звітує в Верховній Раді України про стан національної безпеки, її розвиток та забезпечення.

Удосконалення системи забезпечення національної безпеки України – це системний, комплексний та неперервний процес, який зачіпає державні інституції, суспільство в цілому та особистість.

Процес удосконалення системи забезпечення національної безпеки забезпечує прогресивний розвиток держави, досягнення національних інтересів, стабільність існування.

Слід відзначити роль політичних інституцій у забезпеченні національної безпеки України. Політична система суспільства – це сукупність взаємопов'язаних державних, громадських та інших організацій, які розвивають організаційну самостійність та політичну активність особистості в процесі реалізації ними політичної влади.

Політична система держави – як спосіб управління державою, для якого характерні визначеність та стійкість політичних цілей, національних інтересів та цінностей, державного устрою, правової системи, методів політичного управління та системи контролю за рішеннями, які приймаються.

Політичні партії, політичні діячі, на основі національних інтересів народу держави, зобов'язані:

- сформулювати цілі, завдання та шляхи прогресивного розвитку держави;
- консолідувати суспільство з метою виконання цілей та програм;
- формувати політичний світогляд суспільства, стимулювати суспільство до політичної активності;
- забезпечити внутрішню та зовнішню політичну стабільність в державі та рівновагу в суспільстві;

- розробляти правила та закони поведінки людей та груп у суспільстві, контролювати виконання законів та правил.

Відповідальність за соціальні вибухи в суспільстві, розкол суспільства, лежить на політичній системі держави.

Політична система зобов'язана викристалізувати національну ідею, в основі якої знаходяться національні інтереси України.

Управління системою забезпечення національною безпекою – діяльність, яка здійснюється всіма інституціями та направлена на розширення можливостей реалізації національних інтересів держави.

Система забезпечення національної безпеки носить прогностичний характер, здатний запобігти хибним діям в системі державного управління. Вона оцінюється індикативними показниками в процесі державного управління в напрямку прогресивного розвитку досягнення національних інтересів.

Загрози у сферах державного управління є динамічними та обумовлені шляхом досягнення національних інтересів і визначаються доктринами та корегуються стратегіями.

Досягнення національних інтересів та мінімізація загроз їх досягненню забезпечується здійсненням державного управління.

Повсякденне державне управління з метою досягнення національних інтересів та з огляду на національну безпеку здійснюється у сферах:

- державного управління;
- соціальній;
- економічній;
- фінансовій;
- інформаційній та кібернетичній;
- науково-технологічній;
- екологічній;
- гуманітарній;
- оборони, охорони та захисту країни, її кордонів;
- правоохоронній та спеціальній;
- зовнішньополітичній.

Кожна сфера державного управління має властиві для неї загрози, які, самостійно або за сукупністю, унеможливають досягнення національних інтересів, утворюють загрозу національній безпеці України.

Розглянемо кожну з цих сфер:

1. Сфера державного управління.

Державне управління – це систематично здійснюваний, цілеспрямований вплив держави на суспільну систему в цілому або на окремі її ланки, на стан і розвиток суспільних процесів, на свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою реалізації державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, в інтересах досягнення національних інтересів.

Державне управління носить регуляторний характер.

Сфера державного управління є як суб'єктом, так і об'єктом системи забезпечення національної безпеки держави.

Сфера державного управління є основною загрозою на шляху досягнення національних інтересів держави і, як наслідок, національній безпеці України.

Загрози у сферах державного управління є динамічними та обумовлені шляхом досягнення національних інтересів і визначаються доктринами та корегуються стратегіями.

Держава існує заради забезпечення гідного існування нації та особистості, тому прямим і найважливішим завданням системи державного управління в національній безпеці є забезпечення соціального стану нації та особистості.

2. Соціальна сфера державного управління.

Соціальна сфера державного управління – це складна система зовнішніх і внутрішніх

зв'язків особистості, суспільства та держави.

Соціальна сфера державного управління є фундаментальною категорією національної безпеки держави, яка так чи інакше входить у всі сфери забезпечення національної безпеки держави.

Головною умовою підтримки соціальної стабільності в країні, громадянської згоди – є утворення впливового середнього класу.

Метою соціальної сфери державного управління є:

- соціальна незалежність держави;
- здатність системи соціального захисту до саморегуляції, розвитку та вдосконалення;
- рівень та якість життя, рівень безробіття, відповідність мінімальної заробітної плати прожитковому соціальному мінімуму;
- соціальне партнерство;
- рівень соціального забезпечення та соціального страхування.

Межі в соціальній сфері визначаються через систему соціальних індикативних показників:

- частка безробітних в складі працездатного населення;
- масштаби поляризації доходів;
- частка населення, яке знаходиться за межею бідності;
- величина прожиткового рівня;
- демографічна складова та очікувана тривалість життя.

Шляхи забезпечення соціальної безпеки:

- послідовне підвищення життєвого рівня населення;
- формування та стимулювання середнього класу;
- вдосконалення системи освіти та професійної підготовки;
- реформування системи пенсійного забезпечення.

Механізми забезпечення соціальної безпеки:

- радикальна зміна ситуації, що склалася;
- розподіл в часі та просторі конкретних проектів та реформ в окремих сферах соціального життя;
- розподіл функцій і джерел фінансування для центральної влади та місцевого самоврядування.

3. Економічна сфера державного управління.

Економічна сфера державного управління регулює стан і рівень розвитку економіки та є базовим критерієм забезпечення національної безпеки.

Метою державного управління в економічній сфері є:

- розвиток та ефективне використання трудових, інтелектуальних, фінансових, природних, інформаційних та інших ресурсів, для досягнення конкурентоспроможності національної економіки;
- збереження незалежного економічного прогресивного розвитку держави на фоні процесів її інтеграції у світове господарство;
- створення економічних, фінансових та нормативно-правових умов для залучення інвестицій;
- досягнення економічного росту шляхом розвитку національних інноваційних технологій;
- підвищення продуктивності праці;
- модернізація пріоритетних секторів національної економіки на базі науково-технологічних інновацій;
- прозорість податкової системи держави, підвищення ролі середнього та малого підприємництва з метою демонополізації економіки;
- спрощення та однозначність податкової системи держави, як спосіб досягнення прогресивного розвитку та соціальної злагоди;
- продукування та реалізація незалежної внутрішньої та зовнішньої економічної політики, яка базується на контролі за національними ресурсами.

4. Фінансова сфера державного управління.

Обов'язком фінансової сфери державного управління є:

- захист фінансового суверенітету держави;
- цілісність системи державних фінансів, функціонування фінансових, кредитних, страхових інституцій, фондових та валютних бірж, зміцнення фінансово-економічного механізму державного регулювання;
- вдосконалення банківської системи, державний контроль та нагляд за банками;
- зменшення кредитних ставок для виробничої сфери;
- стабілізація, захищеність та сталість національної фінансової системи.

5. Інформаційна сфера державного управління.

Інформаційний простір держави будується на принципах правдивості, чесності та неупередженості.

Інформаційна сфера державного управління повинна забезпечувати:

- вільний доступ кожної особистості до відкритої інформації та інформаційних ресурсів;
- розвиток вітчизняної індустрії інформації, що включає індустрію засобів інформатизації, телекомунікації та зв'язку;
- задовольняти потреби внутрішнього ринку в інформаційній продукції та її виходу на світовий ринок, забезпечити накопичення, збереження та ефективного використання вітчизняних інформаційних ресурсів;
- розробка нових можливостей з протистояння загрозам у кіберпросторі;
- впровадження єдиної національної стратегії з кібербезпеки;
- створення і розвиток нових автоматизованих систем і мереж передачі даних з метою повного багаторазового резервування існуючих інформаційно керуючих систем;
- посилення заходів активного захисту, спрямованих на виявлення, аналіз і усунення загроз і вразливостей в режимі реального часу із застосуванням спеціальних апаратно-програмних засобів;
- здійснення державного контролю, запобігання інформаційно-психологічній агресії, яка розповсюджується в суспільстві будь-яким способом;
- розробка, впровадження та вдосконалення національної системи методів і технологій інформаційного протиборства;
- підвищення рівня координації діяльності державних органів та медійних організацій щодо виявлення, оцінки і прогнозування загроз інформаційному простору держави, запобігання таким загрозам та забезпечення ліквідації їх наслідків.

Забороняється створення монополій на формування, отримання та поширення інформації, маніпулювання інформацією, в тому числі з використанням телекомунікаційних систем.

Метою управління кібернетичним простором країни є безпечне користування державними структурами, фінансовими організаціями, комерційними організаціями кібернетичним простором держави, захист особистих даних громадян, державної та комерційної таємниці.

6. Науково-технологічна сфера державного управління.

Ця сфера забезпечує:

- визначення пріоритетних завдань у випереджувальному розвитку конкурентоспроможних галузей і виробництв, розширення ринку наукомісткої продукції;
- формування системи цільових фундаментальних і прикладних досліджень та її державної підтримки в інтересах організаційно-наукового забезпечення досягнення національних пріоритетів;
- створення мережі національних дослідницьких університетів, які забезпечують у межах коопераційних зв'язків підготовку фахівців для роботи у сфері науки та освіти, розробки конкурентоспроможних технологій і зразків наукомісткої продукції, організації наукоємного виробництва.

7. Екологічна сфера державного управління.

Завданнями цієї сфери є:

- збереження та відновлення природних систем;
- жорсткий контроль за станом окремих компонентів природного середовища: води, повітря,

- ґрунтів, з метою забезпечення невід'ємного права нації на здорове навколишнє середовище;
- недопущення деградації природного середовища в результаті господарської діяльності, проведення екологічних експертиз усіх видів проектів;
- раціональне використання та збереження природних ресурсів, підвищення технологічної дисципліни;
- відмова від господарських та інших проектів, пов'язаних із впливом на природні системи, якщо їх наслідки для оточуючого середовища непередбачувані;
- відкритість екологічної інформації;
- пошук, розробка та впровадження перспективних джерел енергії.

8. Правоохоронна та спеціальна сфера державного управління.

Правоохоронна та спеціальна діяльність у сфері державного управління здійснюється у повноваженими державою установами, організаціями та спрямована на запобігання виникненню умов і причин можливих та вчинених суспільно-небезпечних явищ, припинення їх розвитку та ліквідацію наслідків.

Правоохоронна та спеціальна діяльність унеможлиблює її імплементацію з підприємницькою діяльністю та платними послугами.

Правоохоронна та спеціальна діяльність у сфері державного управління забезпечується здійсненням:

- правоохоронної діяльності;
- розвідувальної діяльності;
- контррозвідувальної діяльності.

Правоохоронна та спеціальна діяльність у сфері державного управління забезпечується:

- своєчасним прогнозуванням та виявленням тенденцій розвитку криміногенної ситуації, оцінювання ступеня небезпеки та масштабів злочинності на національному, регіональному, місцевому та міжнародному рівнях;
- спроможністю правоохоронних органів та спеціальних служб випереджувального виявлення та своєчасного реагування на загрози у сферах державного управління, які впливають на національну безпеку України з метою їх нейтралізації;
- постійним удосконаленням правових механізмів та організаційних засад протидії загрозам національним інтересам держави та суб'єктам національної безпеки;
- підвищенням рівня взаємодії правоохоронних органів та спеціальних служб у протидії злочинності, яка загрожує об'єктам національної безпеки України;
- випереджувальним визначенням шляхів і способів захисту та охорони об'єктів національної безпеки України;
- розробленням, затвердженням та впровадженням критеріїв оцінювання діяльності правоохоронних органів та спеціальних служб;
- дієвою системою захисту державного управління від протиправних зовнішніх та внутрішніх впливів;
- якісним здійсненням спеціальної діяльності (розвідувальної, контррозвідувальної) по недопущенню проявів розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб на території України, впровадження дієвої системи захисту громадян України від протиправних впливів за межами України;
- постійним вдосконаленням засобів та технологій забезпечення національної безпеки суб'єктами здійснення правоохоронної та спеціальної діяльності, забезпечення висококваліфікованим персоналом.

9. Воєнна сфера державного управління.

Ця сфера повна трансформація збройних сил держави під сучасні умови, виклики та вимоги. Завданнями цієї сфери є:

- адаптування збройних сил щодо ведення сучасних (сетєцентричних, гібридних, асиметричних) війн. Впровадження нових видів військового мистецтва, в першу чергу в галузі військово-політичного управління озброєннями та управління стратегічними наступальними і оборонними військами;

- збільшення інвестицій в нові, перспективні технології, які сприятимуть нарощуванню потенціалу збройних сил та інших військових формувань, створених відповідно до законів України, при цьому ключове місце відводиться визначенню основних напрямів у галузі науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт з модернізації існуючих та розробки нових, високотехнологічних зразків озброєнь;
- розробка концепції сетецентричних підходів військового будівництва та підготовка військ до ведення сучасних військових дій;
- нарощування можливостей командування бойових дій в кіберпросторі, подальше формування його видових компонентів і зональних центрів при об'єднаних командуваннях;
- повсюдне відпрацювання сценаріїв наступальних і активних оборонних кібероперацій під час навчань і тренувань;
- підвищення рівня індивідуального захисту інформаційно керуючих систем (кібергігієна) за рахунок підтримки в робочому стані і своєчасного оновлення спеціального захисного програмного забезпечення і операційних систем, а також використання кращих комерційних розробок у галузі забезпечення комп'ютерної, мережевої та інформаційної безпеки;
- розробка оперативних концепцій забезпечення безпеки військових комп'ютерних мереж і систем, архітектури їх побудови.

10. Гуманітарна сфера державного управління забезпечує:

- розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу та фізичного здоров'я нації, створення умов для розширеного відтворення населення;
- духовну культуру суспільства, духовні цінності та національну єдність країни, яка забезпечує життєздатність, є визначальними для успішного соціально-економічного розвитку держави, для протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам національній безпеці держави.

11. Зовнішньо-політична сфера державного управління має такі завдання:

- проводити самостійну, виважену політику, основу на пріоритетах національних інтересів, з метою забезпечення національних інтересів;
- забезпечення зовнішніх гарантій національній безпеці держави на різних рівнях;
- створення ефективної довгострокової взаємодії із стратегічними партнерами з метою забезпечення національної безпеки, стабільності та прогресивного розвитку.

Міністерство зовнішніх справ проводить активну зовнішню політику з метою забезпечення національних інтересів та національної безпеки України.

Ми вважаємо доцільним визначити у базовому законі завдання з контролю та закріпити відповідальність за стан національної безпеки України.

Контроль за реалізацією заходів у сфері національної безпеки здійснюється відповідно Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Радою національної безпеки України в межах їх повноважень, визначених Конституцією і законами України.

У кожній сфері державного управління уповноважений керівник несе повну персональну відповідальність за стан національної безпеки згідно з законами України. Стан національної безпеки сфери державного управління оцінюється за індикативними показниками відповідальної сфери управління.

Висновки. У сфері правового регулювання національної безпеки діють: Конституція України та інші закони України, які регламентують діяльність суб'єктів забезпечення національної безпеки та діяльність Ради Національної безпеки та оборони України (РНБО України). Новий законопроект «Про Національну безпеку України» повинен розглядатися як конституціональний (базовий), на підставі якого визначається методологія національної безпеки та шляхи її забезпечення відповідними суб'єктами. Прийняття цього Закону потребує внесення змін до інших законів України і перш за все в Закон України «Про РНБО України».

При проведенні Конституційної реформи слід визначити у Конституції України, що таке національна безпека України, вказувати окремі складові безпеки у Конституції України вважаємо не доцільним.

Метою підготовки нового законопроекту є визначення організаційно-правових засад державної політики, спрямованої на захист національних інтересів від зовнішніх, внутрішніх та геополітичних загроз, гарантування в Україні безпеки особи, суспільства, держави та державного управління з метою забезпечення нової якості соціального, гуманітарного, економічного та духовного розвитку народу України та самої України, як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави.

Авторський підхід до розробки інноваційного законопроекту «Про Національну безпеку України» сформовано на підставі вивчення сучасного міжнародного досвіду розвинутих європейських демократичних країн та США, з урахуванням сучасних умов, у яких знаходиться Україна, менталітету її народу та з урахуванням перспектив розвитку країни.

Розгляд національної безпеки держави, як системи забезпечення державного управління країною, з метою створення умов здатності системи державного управління країни забезпечити високий рівень життєдіяльності нації та її конкурентним спроможностям у взаємовідносинах з зовнішнім світом для надійного існування та прогресивного розвитку є обґрунтованим та відповідає вимогам Конституції України.

Національна безпека України повинна розглядатися як процес, а система забезпечення національної безпеки як забезпечення цього процесу. Таким чином, національна безпека визначається не як стан, а як динамічна складова розвитку держави. Інтереси або мета, які потрібно досягнути на шляху розвитку розглядається як стала величина, а загрози є динамічними та змінюються в залежності від шляху вибору досягнення інтересів.

Пропонується законодавчо визначити, що основою національної безпеки України є національний інтерес, який є сукупністю внутрішніх та зовнішніх потреб держави в забезпеченні захищеності та прогресивного розвитку особистості, суспільства та держави. Носієм національних інтересів держави є український народ. Національні інтереси досягаються через здійснення державного управління.

Доцільно законодавчо закріпити суверенне право України на використання та застосування превентивних заходів щодо захисту своїх національних інтересів.

Обґрунтовано визначення нового об'єкту національної безпеки України – державне управління, як управління вибором шляхів та засобів охорони, оборони та захисту національних інтересів.

Запропоновано нормативне забезпечення національної безпеки України, яке здійснюється розробкою та відповідним впровадженням концепції національної безпеки, доктрини національної безпеки та стратегії національної безпеки України, визначені механізми їх розробки та впровадження. Передбачені механізми впровадження індикативних показників національної безпеки в різних сферах державного управління, на підставі яких Президент України звітує перед народом України про стан забезпечення національної безпеки.

У запропонованому підході до розробки законопроекту «Про Національну безпеку України» визначені національні інтереси України як геополітичні, внутрішні та зовнішні загрози національним інтересам, політика національної безпеки України, державне управління як система забезпечення національної безпеки України, що створює нові умови для пізнання такого явища, як національна безпека України та надає змогу визначити шляхи її забезпечення у XXI столітті.

Змінюються та оновлюються функції і завдання самого державного управління. При цьому визначається, що стан національної безпеки прямо пропорційний стану державного управління, що у свою чергу обумовлює необхідність введення персональної відповідальності посадових осіб державного управління за результати їх діяльності.

Таким чином, конституціональний (базовий) Закон України «Про національну безпеку України», окрім функції правової регламентації, визначення організаційно-правових умов забезпечення національної безпеки, утворює методологічну функцію пізнання такого явища, як національна безпека України в сучасних умовах.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. – № 39, ст.351. – Ст.1.
2. Пригунов П.Я. Формування теоретико-методологічних підходів дослідження проблем економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності у напрямі «Національна безпека»: Наукові праці МАУП. – К.: МАУП, 2001. – Вип. 4 (39). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2013. – 216с. – С. 160–168.
3. Пригунов П.Я. Особливості використання сучасних концепцій управління в системі забезпечення економічної безпеки підприємств. Європейські перспективи //Науково-практичний журнал (політика, економіка, право). – К.: Київський міжнародний університет, №11, 2013. – 227с. – С.103–109.
4. Пригунов П.Я. Сучасні підходи до формування державної політики у сфері забезпечення безпеки підприємництва в контексті розбудови громадянського суспільства в Україні: Наукові праці МАУП. – К.: МАУП, 2001 – Вип. 1(40). – К.: Вид. дім «Персонал», 2014. – 252. – С. 41–47.
5. Пригунов П.Я., Колесник В.Т. Основні напрями та механізми реформування правоохоронних органів України: Збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції «Правова держава: досвід, можливості, механізми формування в сучасній Україні», м. Київ, 24 квітня 2014р. – К.: МАУП, 2014. – 284с. – С. 12–17.
6. Блистів Т.І., Колесник В.Т., Пригунов П.Я., Карпова К.В. Корупція у сфері державного управління як загроза національній безпеці України (політичний аспект): Наукові праці МАУП. – К.:МАУП, 2001. – Вип.43 (4-2014). – К.: ДП «Вид.дім «Персонал», 2014. – 244с. – С. 11–23.
7. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30. – ст. 141.
8. Колесник В.Т. Концептуальна модель національної безпеки України. Імперативи розвитку цивілізації: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційна безпека у воєнній сфері. Сучасний стан та перспективи розвитку» (Київ, 31 березня 2015року). – №2. – 2015. – К.: ФОП О.С. Ліпкан, 2015. – 172с. – С. 167–170.
9. Колесник В.Т., Пригунов П.Я. Концептуальні підходи до становлення системи державного управління національною безпекою України: Збірник наукових праць «Історія, сучасність та перспективи розвитку прикордонної служби України та охорони державного кордону України». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції 26 травня 2015р. м. Київ. – НДІ ДПС України, 2015. – 278с. – С.11–15.
10. Блистів Т.І., Колесник В.Т., Пригунов П.Я. та ін. Інформаційно-аналітичний огляд: «Тіньова економіка» в Україні як загроза національній безпеці та шляхи її подолання / Під загальною редакцією С.В.Папинського. – Луганськ: Видавництво ДУ «НДІ Соціально-трудових відносин». Наукове видання, 2014. – 47с.
11. Блистів Т.І., Колесник В.Т., Пригунов П.Я. та ін. Інформаційно-аналітичний огляд впливу корупції на соціально-економічний стан українського суспільства та заходи боротьби з нею /Під загальною редакцією С.В.Папинського. – Луганськ: Видавництво ДУ «НДІ Соціально-трудових відносин». Наукове видання, 2014. – 54с.

Blystiv T., The Head of Secretariat of Verkhovna Rada (of Ukraine) Committee on National Security and Defence

Kolesnyk V., Deputy Head of Department for National Security and Defense Affairs of Presidential Administration of Ukraine

Prygunov P., PhD in Psychological Sciences, Deputy Chief of Law Enforcement Forces and Judicial Bodies Reforming Department of Presidential Administration of Ukraine

Karpova K., PhD in Economics, associate professor of Security, Law Enforcement and anti-corruption activities Control Department at Interregional Academy of Personnel Management

CONCEPTUAL APPROACHES TO THE DETERMINATION METHODOLOGICAL FUNCTION OF LEGISLATIVE PROVISION OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

Abstract. *The article examines the problem of the legislative definition and consolidation of the national security of Ukraine, both on the modern stage of development of the state, and with regard to its development. On the basis of the research the author's approach to the legislative consolidation of certain national security of Ukraine, ways of its software. The authors first propose to consider the bill «On national security of Ukraine» as constitutional (basic), which not only defines the institutional framework of public policies aimed at protecting national interests from external, internal and geopolitical threats, ensure security in Ukraine individual, society, state and his government to ensure a new quality of social, humanitarian, economic and spiritual development of the people of Ukraine, state of Ukraine as a sovereign, independent, democratic and legal country, but also forms the modern methodology and the theory of national security of Ukraine, determines the way of its software.*

Keywords: *Ukraine's national security, national interests, threats to national interests, national security policy of Ukraine, governance as a system of national security of Ukraine, public administration.*

References

1. Zakon Ukrayiny «Pro osnovy natsional'noyi bezpeky Ukrayiny» // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 2003, № 39, st.351. – St.1.
2. Pryhunov P.Ya. Formuvannya teoretyko – metodolohichnykh pidkhodiv doslidzhennya problem ekonomichnoyi

- bezpeky sub»yektiv hospodars'koyi diyal'nosti u napryami «Natsional'na bezpeka». Naukovi pratsi MAUP. – K.: MAUP, 2001. – Vyp. 4 (39). – K.: DP «Vyd. dim «Personal», 2013. – 216s. – S. 160–168.
3. Pryhunov P.Ya. Osobly vosti vykorystannya suchasnykh kontseptsiy upravlinnya v systemi zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstv. Yevropeys'ki perspektyvy. Naukovo-praktychnyy zhurnal (polityka, ekonomika, pravo). – K.: Kyiv's'kyi mizhnarodnyy universytet, №11, 2013. – 227s. – S.103–109.
4. Pryhunov P.Ya. Suchasni pidkhody do formuvannya derzhavnoyi polityky u sferi zabezpechennya bezpeky pidpryyemnytstva v konteksti rozbudovy hromadyans'koho suspil'stva v Ukraini. Naukovi pratsi MAUP. – K.: MAUP, 2001 – Vyp. 1(40). – K.: Vyd. dim «Permonal», 2014. – 252. – S. 41–47.
5. Pryhunov P.Ya. Kolesnyk V.T. Osnovni napryamy ta mekhanizmy reformuvannya pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy. Zbirnyk Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Pravova derzhava: dosvid, mozhlyvosti, mekhanizmy formuvannya v suchasniy Ukraini», m. Kyiv, 24 kvitnya 2014r. – K.: MAUP, 2014. – 284s. – S. 12–17.
6. Blystiv T.I., Kolesnyk V.T., Pryhunov P.Ya., Karpova K.V. Koruptsiya u sferi derzhavnogo upravlinnya yak zahroza natsional'niy bezpetsi Ukrainy (politychnyy aspekt). Naukovi pratsi MAUP. – K.:MAUP, 2001. – Vyp.43 (4-2014). – K.: DP «Vyd. dim «Personal», 2014. – 244s. – S. 11–23.
7. Konstytutsiya Ukrainy//Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy (VVR), 1996, № 30. – st. 141.
8. Kolesnyk V.T. Kontseptual'na model' natsional'noyi bezpeky Ukrainy. – Imperatyvy rozvytku tsyvilizatsiyi: Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Informatsiyna bezpeka u voyenniy sferi. Suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku» (Kyiv, 31 bereznya 2015roku). – №2. – 2015. – K.: FOP O.S.Lipkan, 2015. – 172s. – S. 167–170.
9. Kolesnyk V.T., Pryhunov P.Ya. Kontseptual'ni pidkhody do stanovlennya systemy derzhavnogo upravlinnya natsional'noyi bezpekoyu Ukrainy. – Zbirnyk naukovykh prats' «Istoriya, suchasnist' ta perspektyvy rozvytku prykordonnoyi sluzhby Ukrainy ta okhorony derzhavnogo kordonu Ukrainy». Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi 26 travnya 2015r. m. Kyiv.– NDI DPS Ukrainy, 2015. – 278s. – S.11–15.
10. Blystiv T.I., Kolesnyk V.T., Pryhunov P.Ya. ta in. Informatsiyno-analitychnyy ohlyad: «Tin'ova ekonomika» v Ukraini yak zahroza natsional'niy bezpetsi ta shlyakhy yiyi podolannya. Pid zahal'noyu redaktsiyeyu S.V.Pashyns'koho. – Luhans'k: Vydavnytstvo DU «NDI Sotsial'no-trudovykh vidnosyn». Naukove vydannya, 2014. – 47s.
11. Blystiv T.I., Kolesnyk V.T., Pryhunov P.Ya. ta in. Informatsiyno-analitychnyy ohlyad vplyvu koruptsiyi na sotsial'no-ekonomichnyy stan ukrayins'koho suspil'stva ta zakhody borot'by z neyu. Pid zahal'noyu redaktsiyeyu S.V.Pashyns'koho. – Luhans'k: Vydavnytstvo DU «NDI Sotsial'no-trudovykh vidnosyn». Naukove vydannya, 2014. – 54s.

Блыстив Т.И., заведующий Секретариата Комитета

Верховной Рады Украины по вопросам национальной безопасности и обороны

Колесник В.Т., заместитель Руководителя Главного департамента

по вопросам национальной безопасности и обороны

Администрации Президента Украины

Прыгунов П.Я., кандидат психологических наук,

заместитель Руководителя управления реформирования

правоохранительных органов и органов юстиции

Администрации Президента Украины

Карпова К.В., кандидат экономических наук,

доцент кафедры управления безопасностью, правоохранительной

и антикоррупционной деятельности

ПрАТ «Высшее учебное заведение «Межрегиональная Академия управления персоналом»

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ МЕТОДОЛОГИЧЕСКОЙ ФУНКЦИИ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

Аннотация. В статье исследуется проблема законодательного определения и закрепления национальной безопасности Украины, как на современном этапе становления государства, так и с учетом ее развития. На основании проведенных исследований предложен авторский подход к законодательному закреплению определения национальной безопасности Украины, путей ее обеспечения. Авторами впервые предлагается рассматривать законопроект «О национальной безопасности Украины» как конституционный (базовый), который не только определяет организационно-правовые основы государственной политики, направленной на защиту национальных интересов от внешних, внутренних и геополитических угроз, гарантирует в Украине безопасность личности, общества, государства и его государственного управления с целью обеспечения нового качества социального, гуманитарного, экономического и духовного развития народа Украины, государства Украины, как суверенной, независимой, демократической, правовой страны, но и формирует современную методологию и теорию национальной безопасности Украины, определяет пути ее обеспечения.

Ключевые слова: национальная безопасность Украины, национальные интересы, угрозы национальным интересам, политика национальной безопасности Украины, государственное управление как система обеспечения национальной безопасности Украины, сферы государственного управления.